

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ : “มัจฉริยะ — ความตระหนี่”

คำว่า **มัจฉริยะ** เป็นคำภาษาบาลี มีรากศัพท์มาจาก มัจฉร (ลงในอรรถว่า หวงแหน, ตระหนี่) + อีย ปัจจัย สำเร็จรูปเป็น มัจฉริยะ อ่านว่า มัด-ฉะ-ริ-ยะ แปลว่า ความตระหนี่ [หรือ บางครั้งก็แปลทับศัพท์ว่า มัจฉริยะ] เป็นสภาพธรรมที่มีจริง เกิดขึ้นเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย ครอบงำที่ยังไม่ใช่พระโสดาบัน มัจฉริยะก็ยังมียอยู่, คำว่า มัจฉริยะ มีความหมายตามข้อความจากพระอภิธรรมปิฎก ธรรมสังคณีปกรณ์ ว่า

มัจฉริยะสัณฺญาณํ เป็นไฉน?

ความตระหนี่ ๕ คือ **ตระหนี่อวาส** (ตระหนี่ที่อยู่ ไม่อยากให้คนอื่นมาอยู่หรือมาใช้ด้วย) ๑ **ตระหนี่ตระกูล** (ตระหนี่ตระกูลที่อยู่ปฏิเสธคน ไม่อยากให้ผู้ปฏิเสธคนไปปฏิเสธผู้อื่น) ๑ **ตระหนี่ลาภ** (ตระหนี่วัตถุสิ่งของ) ๑ **ตระหนี่วรรณะ** (ตระหนี่คำชม) ๑ **ตระหนี่ธรรม** (ตระหนี่ธรรม ไม่อยากให้อื่นได้เข้าใจธรรม) ๑, การตระหนี่ กิริยาที่ตระหนี่ ความตระหนี่ ความหวงแหน ความเหนียวแน่น ความไม่เอื้อเฟื้อ ความไม่เผื่อแผ่แห่งจิต มีลักษณะ เช่นว่านี้ อันใด นี้เรียกว่า มัจฉริยะสัณฺญาณํ (กิเลสที่เป็นเครื่องประกอบสัตว์ไว้ในวัฏฏะ คือ ความตระหนี่).

พระธรรมเทศนาที่ควรพิจารณาเพิ่มเติมซึ่งเป็นไปได้เพื่อเห็นโทษของความตระหนี่ เพื่อขัดเกลากความตระหนี่ มีดังนี้
“บุคคลผู้ตายแล้ว เมื่อบุคคลอื่นนำสิ่งของทั้งหลาย มีข้าวและน้ำเป็นต้น แม้มาก มาวางแวดล้อมแล้ว บอกว่า สิ่งนี้
จงเป็นของผู้นี้ สิ่งนี้ จงเป็นของผู้นี้ ดังนี้ บุคคลผู้ตายแล้วเหล่านั้น ก็ไม่สามารถลุกขึ้นมาทำการแจกจ่ายได้ ฉะนั้น
แม้บุคคลผู้ไม่ให้ทาน ก็เหมือนกัน เพราะฉะนั้น โภคะทั้งหลายของผู้ตายแล้ว และ ของผู้มีปกติไม่ให้ทาน จึงชื่อว่า
เสมอกัน”

(จาก... สารัตถปกาสินี อรรถกถา พระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สคาถวรรค มัจฉริสูตร)

ในชีวิตประจำวัน ควรอย่างยิ่งที่จะได้เจริญกุศลทุกประการโดยไม่มีเว้น เพราะเหตุว่าถ้ากุศลจิตไม่เกิดแล้ว จิตก็เป็น
อกุศล ไหลไปด้วยอำนาจของกิเลส ทั้งทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย และทางใจ ซึ่งเป็นโทษกับตนเอง
โดยส่วนเดียว อกุศลธรรมทั้งหมดนั้นเป็นเรื่องที่จะต้องละ เป็นเรื่องที่จะต้องดับให้หมดสิ้น รวมถึงมัจฉริยะ
ความตระหนี่ ความหวงแหนวัตถุสิ่งของของตนด้วย ธรรมที่ตรงกันข้ามกับความตระหนี่ คือการให้ การสละวัตถุ
สิ่งของเพื่อประโยชน์สุขแก่ผู้อื่น ควรที่จะได้พิจารณาว่า บุคคลผู้ที่ควรแก่การรับวัตถุทาน มีมากทีเดียว และถ้าวันหนึ่งๆ
ไม่มีกุศลในขันทานเลย ก็เป็นไปได้ที่จะดับกิเลสให้หมดสิ้น ในชาติหนึ่งๆ ที่ทานกุศลไม่เกิด ไม่มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
ไม่มีกุศลจิตแม้ในขันทาน ก็ไม่สามารถที่จะดำเนินไปถึงการดับกิเลสได้เลย

ทุกคนที่เกิดมาในโลกนี้ กำลังเดินทางในสังสารวัฏฏ์ และจะเดินทางไปเรื่อยๆ ครอบงำที่ยังไม่มีปัญญาคมกล้า
ถึงขั้นที่จะดับกิเลสทั้งปวงได้อย่างหมดสิ้นถึงความเป็นพระอรหันต์ คนที่เดินทางร่วมกันในสังสารวัฏฏ์ เมื่อ**ไทยธรรม**
(วัตถุสิ่งของที่ควรให้) แม้น้อย ก็ทำการแบ่งปันให้กันได้ เพราะยังไม่สิ้นสุดการเดินทาง เพราะฉะนั้นในโลกหรือ
ในทางที่กันดารลำบากอย่างนี้ ถ้ามีทางใดที่จะเกื้อกูลอุปการะกันได้ แม้วัตถุสิ่งของมีน้อย ก็ควรที่จะแบ่งให้ เพื่ออุปการะ
เกื้อกูลสงเคราะห์ซึ่งกันและกันให้ผ่านพ้นความทุกข์ ให้ถึงที่สุดของสังสารวัฏฏ์ได้ และที่สำคัญสังสารวัฏฏ์นั้นก็ยืดยาว
มาก ไม่ทราบว่าจะเดินทางกันไปอีกไกลสักเท่าไร ถ้าไม่เกื้อกูลอุปการะกันเลย ก็ไม่สามารถที่จะช่วยกันและกัน
ผลักดันให้ ผลัดกันรับไปจนกว่าจะถึงที่สุดของสังสารวัฏฏ์ได้

จากข้อความในอรรถกถา มัจฉริสูตร นั้น แสดงไว้อย่างชัดเจนว่า คนตายแล้ว เมื่อข้าวและน้ำเป็นต้นมากมาย
ที่พวกญาตินำมาตั้งแวดล้อมไว้ คนตายนั้นก็จะลุกขึ้นมาทำการแจกจ่าย**ไม่ได้** อันนี้จึงเป็นของผู้นี้ อันนี้จึงเป็นของผู้นี้
ฉะนั้น คนผู้มีปกติไม่ให้ทานนั้น แสดงให้เห็นตามความเป็นจริงว่า โลกทรัพย์ของคนตาย กับ โลกทรัพย์ของคนผู้ไม่ให้
ชื่อว่า เป็นของเสมอกัน บุคคลใดก็ตามที่มีโลกทรัพย์มาก แต่**ไม่ได้**แจก **ไม่ได้**แบ่งปันให้ใครในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ ก็เหมือน
คนที่ตายแล้ว ถึงแม้ว่าญาติพี่น้องจะเอาทรัพย์สมบัติวัตถุสิ่งของไปแวดล้อมวางไว้ใกล้ติดสักเท่าไร ก็ไม่สามารถที่จะ
ลุกขึ้นมาแจกจ่ายให้ว่า ของนี้จึงเป็นของท่านผู้นี้ ของนี้จึงเป็นของท่านผู้นี้ได้ ซึ่งควรค่าแก่การพิจารณาทีเดียว

เพราะฉะนั้น ในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่ มีโลกสมบัติ มีทรัพย์สมบัติ แต่**ไม่ได้**แจก **ไม่ได้**จำแนกให้กับใครเลย
ก็ย่อมเหมือนคนตายที่ไม่สามารถจะแจกจ่ายแก่ทรัพย์สมบัติที่มีผู้เอามาแวดล้อมไว้ให้เห็นนั่นเอง ซึ่งไม่ควรเลยที่จะ
เป็นอย่างนั้น ควรอย่างยิ่งที่จะไม่ประมาทในการเจริญกุศลทุกประการ แม้แต่ในขันของท่าน (การให้) ก็ไม่ควรที่จะ
ละเลยเช่นเดียวกัน การให้ทานในชีวิตประจำวัน ก็เพื่อกำจัดอกุศลธรรม คือความตระหนี่ของตนเอง และทานกุศล
ดังกล่าว ยังเป็นประโยชน์สุขแก่ผู้อื่น อีกด้วย.

[ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com , โทร . ๐๘๕- ๖๒๑๗๑๐๖]